

Stare dęby w Rogalinie.

Les vieux chênes de Rogalin.

W odległości około 18 km w prostej linii w kierunku południowym od Poznania, a 5 km ku wschodowi od najbliższej stacji kolejowej w Mosinie, (linja Poznań-Rawicz) — leży miejscowość Rogalin, posiadłość Rogera hr. Raczyńskiego, syna ś. p. Edwarda, znanego miłośnika i zbieracza dzieł sztuki. Miejscowość ta leży w pięknie pagórkowatej i lasami pokrytej terasie nadbrzeżnej Warty, na prawym jej brzegu. Rogalin należy do tych nielicznych w okolicach Poznania miejscowości, jakie swoim pięknem przyciągają w ciągu miesięcy letnich, licznych wycieczkowiczów. Oprócz swego pięknego położenia nad Wartą, rozlewającą się tu licznymi łąkami — posiada on jeszcze dwie inne dla zwiedzających ciekawości, a mianowicie; wspinałą galerję obrazów, najpiękniejszy zbiór tego rodzaju prywatny w Polsce, mieszczący się w specjalnie na ten cel zbudowanej w parku obok pałacu galerji, oraz kilkaset sztuk olbrzymich starych dębów, rosnących w parku, przytykającym do niego od północy i zachodu lesie i na łąkach nad Wartą, na zachód od parku w kierunku Mosiny. Dęby te były i są przez właścicieli Rogalina starannie chronione przed niszczeniem. Dużą ilością, zgromadzoną na niewielkim stosunkowo terenie, swemi rozmiarami i wiekiem — dęby rogalińskie należą w Polsce do rzadkości przyrodniczych, ochrony godnych. Prof. dr. Pfuhl ¹⁾, w swej pracy o drzewach w Poznańskim, podając dęby rogalińskie, zaznacza, że są one w Poznańskim najgrubsze. Obecnie to samo stwierdza za Pfublem dr. W. Kulesza ²⁾.

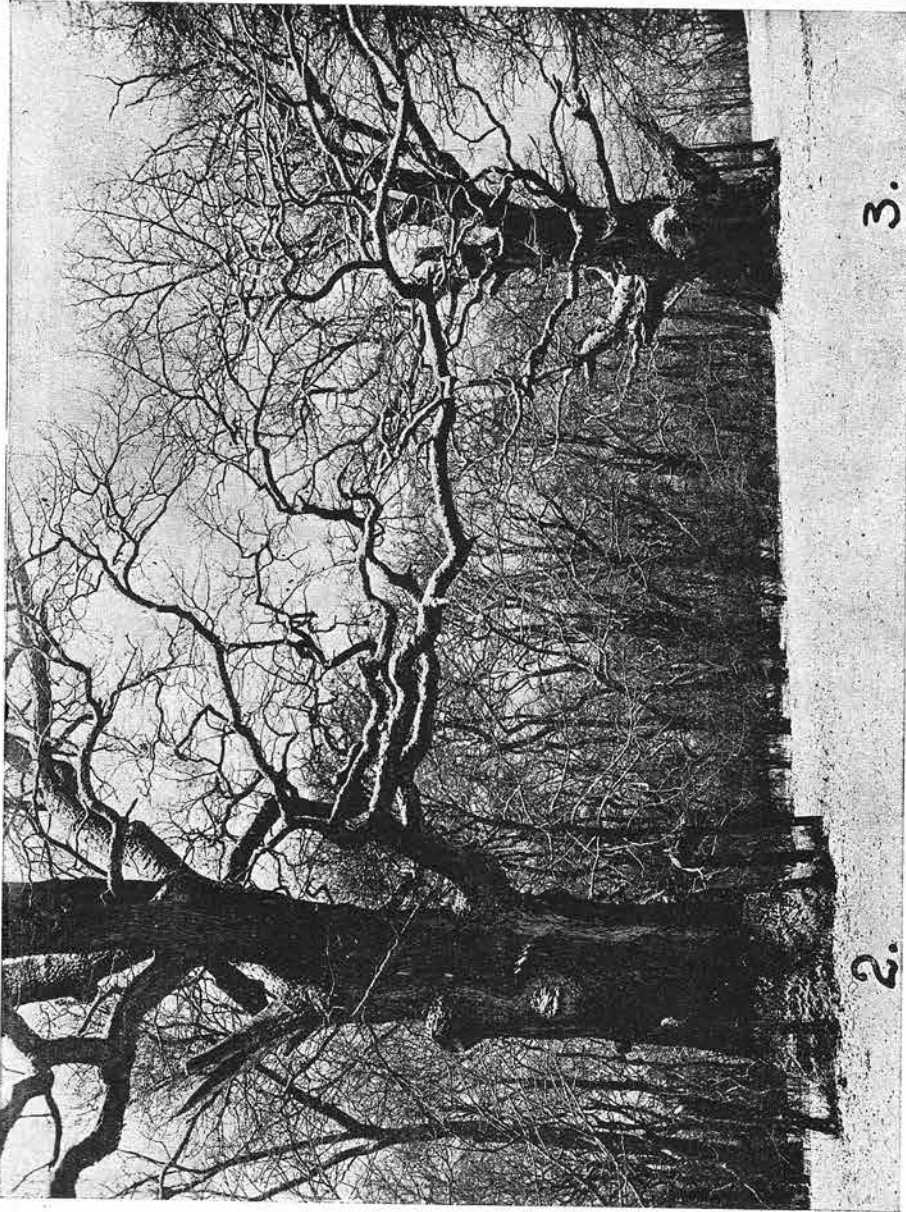
Mając możność częstego bywania w Rogalinie i w pewnym stopniu ingerencji w sprawach parku, postanowiłem te okoliczności wykorzystać

¹⁾ Prof. Dr. Pfuhl — *Bäume und Wälder der Provinz Posen*, Poznań 1904, str. 93 i 94.

²⁾ Dr. Witold Kulesza — *Wykaz drzew i krzewów godnych ochrony w Poznańskim i na Pomorzu*, „Ochrona Przyrody“ zeszyt 7-my, str. 21, Kraków 1927.

Ryc. 1.

Ryc. 2.

Ryc. 3.

Ryc. 4.

i możliwie dokładnie dęby te zinwentaryzować, sfotografować i opisać tembardziej, że wiele wśród nich zamiera i z powodu działania czasu i wpływów atmosferycznych niszczeje. Zachęca mnie do tego i ta okoliczność, że obecny właściciel Rogalina Roger hr. Raczyński ma zamiar oddać te dęby pod opiekę Państwowej Rady Ochrony Przyrody. Niniejszą notatkę obejmującą tylko małą ilość dębów, znajdujących się w parku i najbliższym jego sąsiedztwie, uważam za tymczasową wiadomość. Obszerne opracowanie zostanie dokonane dopiero pod koniec b. roku.

Opisem niniejszym obejmuję 30 dębów, z czego połowę w parku, a resztę przy drodze z Rogalina do Rogalinka, obok parku. Brane były pod uwagę dęby mające obwód pnia na wysokości jednego metra nad ziemią od trzech metrów w zwyż.

W parku najgrubsze dęby znajdują się w jego części zachodnio-północnej, wzdłuż drogi do Rogalinka. Rosną tu one nie w pobliżu siebie lecz w pewnym wzajemnym oddaleniu, co im też umożliwiło silny rozwój konarowy na nieznacznej (3—6 m) wysokości nad ziemią. Idąc od pałacu w kierunku zachodnim, półkolistą ulicą parkową, spotykamy po prawej jej stronie trzy okazy z których 2 i 3-ci są największemi. Pierwszy mierzy 6 m obwodu, bardzo zniszczony przez połamanie konarów wiatrami, lecz jeszcze żywotny. Widoczny on jest na ryc. 1 na drugim planie. Drugi, ma obwód pnia 7,85 m, jest on najlepiej zachowanym, zdrowym i żywotnym okazem jako wskazuje ryc. 2. Trzeci, to najgrubszy dąb w Rogalinie. Obwód pnia wynosi 9,25 cm. Niestety okaz ten bardzo silnie zniszczony przez burze i owady. Częściowo wypróchniały i zamurowany. Przy starannej konserwacji może on jeszcze długo wegetować. Po tej samej stronie ulicy w oddaleniu 40—50 m od tych trzech znajduje się czwarty, mierzący 5,45 m, widoczny na ryc. 3, ostatni po lewej stronie. Jest on zupełnie zdrowy i niezniszczony. Obok pierwszych trzech, lecz po prawej stronie ulicy, rośnie grupa złożona wyjątkowo z czterech okazów blisko siebie rosnących. Trzy z nich posiadają znaczne wymiary a to 5-ty — 4,90 m, 6-ty — 4,10 m, 7-my — 3,60 m. Ósmy, przyciśnięty silnie rozwiniętymi konarami piątego, pozostał karłowatym, z rozwiniętymi jednostronnie konarami. Cała ta grupa jest niezmiernie malowniczą a wszystkie cztery osobniki są zupełnie zdrowe. Warto je nazwać „czterema braćmi“ (Patrz ryc. 4). W głębi od tych ostatnich ku zachodowi znajduje się grupa złożona z trzech dębów, z których 9-ty, licząc porządkowo, mierzy 5,30 m; wszystkie gałęzie końcami zasychają; 10-ty o pniu 6 m obwodu, kilka konarów grubych zupełnie suchych i okorowanych. 11-ty mierzy 4,70 m i jest zupełnie zdrowy i piękny. Na lewo od nich rosną znów dwa okazy a to 12-ty mający gruby pień 4,10 m zupełnie zdrowy i żywotny, okaz 13-ty mierzący 5,10 m bardzo piękny, zdrowy i żywotny. Widać go

w głębi, na wyniesieniu utworzonym przez korzenie. Skręcając okólną ulicą ku południowi, spotykamy na zboczu, wśród zarośli akacjowych, duży okaz dębu zupełnie zdrowego i dobrze jeszcze rosnącego. Grubość pnia wynosi 5,40 m.

Ryc. 5. Szczątki starego dębu w parku.

Oprócz tych czternastu okazów żywych, znajdują się jeszcze w parku dwa okazy martwe, o których należy wspomnieć. W narożniku północno-zachodnim parku stoi osobnik zupełnie suchy pozbawiony już nawet kory, którego obwód pnia mierzy 6,80 m. Wprost ku północy od trzech pierwszych dębów, w pobliżu siatki ogradzającej park, znajduje się

resztką odziomka (ryc. 5.) zupełnie spróchniała, a od północy wylamana, największego niegdyś okazu, o którym pisze Pfuhl, że już w roku 1883 był on zupełnie wypróchniałym wewnątrz i został wówczas zamurowany i nakryty daszkiem dachówkowym. Miał on obwód 8,65 *m*. Dziś resztką ta pozbawiona kory mierzy jeszcze 8,50 *m*. Dach i zamurowanie rozleciały się zupełnie.

Na drodze, wzdłuż północnej krawędzi parku, a więc w najbliższym sąsiedztwie poprzednich, znajduje się pięć okazów, stosunkowo silnie zniszczonych, gdyż dosłownie stoją one w drodze więc też były i są narażone na wszelkiego rodzaju uszkodzenia mechaniczne. Idąc w stronę Rogalinka spotykamy po prawej stronie jeden o obwodzie pnia 5,20 *m*, niedaleko od niego po lewej stronie drogi rośnie drugi 5,70 *m* obwodu; nieco od niego dalej po prawej stronie trzeci 4,60 *m* obwodu, przy nim mały egzemplarz. W pewnym oddaleniu ku końcowi parku po lewej stronie rośnie 4-ty mający 7 *m* obwodu, wreszcie jeszcze dalej po prawej stronie piąty mierzący 7,80 *m*. Wszystkie te egzemplarze wymagają konserwacji i ochrony przed dalszym niszczeniem. Uskutecznić to będzie można dopiero wówczas, kiedy Państwowa Rada Ochrony Przyrody przeprowadzi z władzami drogowymi porozumienie.

W przylegającym do tej drogi sosnowo-świerkowym lesie i w najbliższym jej sąsiedztwie rośnie jeszcze kilka sztuk grubych dębów. Wymiary obwodu pni najgrubszych i średnich są następujące: 7,25, 6,80, 6, 5,60, 5,40 *m*.

Przedstawione tu dęby stanowią zaledwie 15—18 część dębów rogalińskich, których jest około 500 sztuk.

RÉSUMÉ.

A Rogalin, la propriété du comte Roger Raczyński, située sur la rive droite de la fleuve Warta près Poznań se trouvent très vieux et gigantesques chênes. Ils croissent dans le parc et dans sa voisinage au forêt et aux prairies en nombre de 500 pièces environ.

Les plus vieux et les plus épaisses de ces chênes ont la tour des troncs (à l'hauteur d'un mètre au niveau du sol): 9,25 — 7,85 — 7,80 — 7,25 — 7 — 6,80 — 6 — 5,60 — 5,45 mètres.

Ces vieux arbres sont protégés avec grand soin par leur propriétaire.